

LUPTA PARTIDELOR POLITICE ÎN ALEGERILE PARLAMENTARE DIN MAI-IUNIE 1920 ÎN FOSTUL JUDEȚ BUZĂU

de CONSTANTIN I. STAN

În dimineața zilei de 13 martie 1920, regele Ferdinand a semnat decretul de demisie a guvernului Blocului Parlamentar format din Partidul Național Român, Partidul Țărănesc (Ion Mihalache), Partidul Naționalist-Democrat, Partidul Democrat al Unirii din Bucovina, Partidul Țărănesc (Ion Inculeț) și gruparea independentă dr. Nicolae Lupu.¹

În urma întâlnirii din februarie 1920 între Constantin Argetoianu și Vintilă Brătianu, inițiată de I.G. Duca, s-au pus bazele viitorului guvern Averescu, căci în cadrul ei Vintilă Brătianu se pare că a spus: „Ionel e gata să dea concursul său unui guvern Averescu”.² S-a ajuns, în felul acesta, la întrevvedereea lui Ion I.C. Brătianu cu Alexandru Averescu în urma căreia, după cum notează un contemporan al evenimentelor „Soarta guvernului federației este pecetluită”.³

La 13 martie este instalat cabinetul Averescu.

Prin urmare obțiunea pentru acest guvern este rezultatul înțelegerii liberalo-averescane,⁴ a influenței șefului P.N.L. pe lângă regele Ferdinand. Această adeziune

---

¹ Ioan Scurtu — Lupta partidelor politice în alegerile parlamentare din mai-iunie 1920, în „Carpica”, Bacău, an IV, 1972, p. 251.

² Cf. Mircea Djuvara, Doctrinile și practicile partidelor noastre politice. Discuții la masă, Ședința Adunării Deputaților din 2 decembrie 1924, București, 1925, p. 33.

³ Pamfil Seicaru, Istoria partidelor național, țărănesc și național țărănist, vol. II, Madrid, 1963, p. 39.

⁴ Componența guvernului era următoarea: Al. Averescu, președinte și ministru de interne; C. Argetoianu, la finanțe, Duiliu Zamfirescu, la externe; Petru P. Negulescu, la Culte, generalul Râșcanu război, Th. Cudache agricultură și domenii, Octavian Tâslăuanu, industrie și comerț, Grigore Trancu Iași, Octavian Goga, Alexandru Mossany, Ion Inculeț, Ion Nistor, ministri fără portofoliu (Cf. Îndreptarea, III, nr. 18, din 4 martie 1920, p. 1; Mioara Tudorică, Ioana Burlacu, Guvernele României, între anii 1866-1944. Liste de miniștri, în „Revista Arhivelor”, an XLVII, 1970, vol. XXXII, nr. 2, p. 443.

⁴ Arhivele Statului București (În continuare se va cita Arh. St. București), fond Casa Regală Ferdinand, dos. 9/1921, f. 1-3; C. Argetoianu, Pentru cel de mâine. Amintiri din vremea celor de

pentru o soluție Averescu, considera că „un guvern de ordine necesar”;⁴ se explică prin faptul că liderii liberali urmăreau restabilirea liniștii interne. Însuși șeful cabinetului recunoștea în Parlament în ședința din 13 martie 1920 următoarele: „prima și cea mai de căpetenie a sa grijă va fi ca prin autoritatea la care are dreptul să pună stavilă oricăror încercări de a aduce în răstăcire spiritele și a zdruncina câtuși de puțin așezămintele noastre sociale și de stat”.⁵ În același timp, conducătorii P.N.L. își propuneau să compromită pe Alexandru Averescu, care se bucura de o relativ mare popularitate în rândurile opiniei publice. Nu trebuie să uităm că acest cabinet era mult mai convenabil decât un guvern format din Partidul Național sau Partidul Țărănesc, principalii adversari ai liberalilor.

Înțelegerea liberalo-averescană nu poate să ne ducă la concluzia că ministerul Averescu era un paravan al P.N.L. Șeful Partidului Poporului avea el însuși propriile sale interese, scopuri și ambiții politice.

Una dintre primele sarcini încredințate acestui cabinet a fost organizarea alegerilor parlamentare. Fixate inițial în mai 1920 acestea au fost amânate în Ardeal la 4 iunie pentru Adunarea Deputaților și la 6-7 iunie pentru Senat.⁶

Guvernul Averescu a trecut la micșorarea numărului parlamentarilor care a scăzut pentru Cameră de la 568 la 367 iar la Senat acesta a ajuns la 198 față de 236 cât erau anterior, precum și la modificarea procedurii electorale.

Potrivit noilor reglementări: „Militarii în activitate și toți cei care ocupau o funcție de orice natură retribuită de stat, județ, comună sau așezăminte de utilitate publică nu pot fi aleși decât dacă demisionează din funcție, cel mai târziu la data declarării candidaturii”.⁷ Se lovea prin acest act în special în baza electorală a Partidului Țărănesc formată mai ales din învățători și preoți de țară. Totodată prin noua prevedere se îngreua votul universal.

Pentru a se lovi în Partidul Socialist la 25 aprilie 1920 printr-un ordin circular al Ministerului Afacerilor Interne, referitor la alegeri, se stabilea ca toți cei care s-au făcut vinovați după 8 decembrie 1918 de vreo infracțiune în contra statului român sau au manifestat și au tulburat ordinea publică sunt nedemni de a fi aleși.⁸

Aceste măsuri au fost determinate de faptul că acum este perioada în care mișcările populare se intensifică. În județul Buzău sunt întreprinse în preajma

ierl, în *Monarhia de Hohenzollern văzută de contemporani*, București, Editura politică, 1968, p. 346, 347; vezi pe larg: Gh.I. Florescu, *Despre împrejurările aducerii la putere a guvernului Al. Averescu, martie 1920*, în „Anuarul Institutului de istorie și Arheologie” — A.D. Xenopol — Iași, an VI, 1969, p. 65.

⁴ „Îndreptarea”, III, nr. 66, din 26 martie 1920, p. 1.

⁵ „Dezbaterile Adunării Deputaților”, Sesiunea 1919-1920, nr. 60, Ședința din 13 martie 1920, p. 1081.

⁶ „Monitorul Oficial” nr. 23, din 2 mai 1920.

⁷ Arh. St. București, fond Ministerul Afacerilor Interne (în continuare se va cita M.A.I.), dos. 1/1920, f. 89. Matei Dogan, *Analiza Statistică a democrației parlamentare în România*, București, 1946, p. 13.

acestei consultări a electoratului o serie de acțiuni. Astfel în cadrul unui miting organizat în martie 1920, socialiștii buzoieni s-au pronunțat pentru pace, demobilizare și amnistie generală.¹⁰ Ei au condamnat, de asemenea, politica guvernului averescan, demascând, în același timp, caracterul ei demagogic, de mână forte. La 25 aprilie 1920, muncitorii de la Atelierele C.F.R. Buzău au încetat lucrul în semn de solidaritate cu ceferiștii din București care se aflau în grevă. Pentru restabilirea ordinii au fost mobilizați 70 de soldați din garnizoana Buzău.¹¹

Organizația buzoiană a Partidului Socialist a desfășurat ample acțiuni cu prilejul zilei de 1 mai 1920. În această zi la ora 9 în sala Moldavia din Buzău a avut loc o adunare la care au vorbit între alții Tănase Dumitru, mecanic, Manole Stanciu, cismar, și Oprescu, tâmplar. După întrunire cei prezenți s-au deplasat în parcul Crîng unde a avut loc un banchet. Manifestații asemănătoare au fost organizate la Nehoiu, Arbănași și Mizil.¹²

Paralel au loc ample mișcări ale țărănimii. Astfel, sătenii din comuna Stîlpu au încălcat în primăvara anului 1920 hotărârile Comitetului agrar refuzând să-și părăsească terenurile lor.¹³ Tot acum sunt menționate agitațiile țărănești din comunele Benga, Mărunțiș, Tisău, Pătărlagele, Valea Muscelului determinate de lipsa pământului, învoielile oneroase, tergiversarea aplicării legilor agrare.¹⁴

Campania electorală s-a desfășurat sub semnul influenței exercitate de guvern.

Partidele componente ale fostului Bloc Parlamentar au publicat la 19 mai 1920 „Manifestul Partidelor Democratice către poporul românesc din România Mare”, prin care protestau împotriva modului în care a fost înlăturat guvernul Alexandru Vaida Voievod, a dizolvării parlamentului și cereau alegătorilor votul pentru a obține „libertatea definitivă a neamului întreg”.¹⁵ Acest document nu a fost pus în aplicare, fiecare partid rămânând o organizație de sine stătătoare depunând liste proprii.¹⁶ Dintre aceste partide cea mai intensă propagandă au desfășurat țărăniștii. Încă din noiembrie 1920, organizația locală a partidului țărănesc a organizat o întrunire la sediul partidului sub președinția șefului Victor Antonescu. Acesta a subliniat în cuvântul său că „lupta o ducem astăzi cu vechiul partid liberal. Liga Poporului în frunte cu d-l general Averescu nu mai corespunde

¹⁰ Cf. Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *Viața politică în România 1918-1921*, ediția a II-a, București, Editura politică, 1976, p. 269-270.

¹¹ „Socialismul”, XIV, nr. 44, din 3 martie 1920, p. 1.

¹² Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 235/1920, f. 2-5; Arhivele Statului Buzău, fond Prefectura județului Buzău (în continuare se va cita Arh. St. Buzău, fond Pref. jud. Buzău), dos. 2/1920, f. 8.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Cf. D. Șandru, *Reforma agrară din 1921 în România*, București, Editura Academiei, 1975, p. 142.

¹⁵ Arh. St. Buzău, fond Pref. jud. Buzău, dos. 44/1920, f. 77-78.

¹⁶ „Țara nouă”, II, nr. 87, din 19 mai 1920, p. 1.

¹⁷ „Viitorul”, XIII, nr. 3640, din 9 mai 1920, p. 3.

menirii fiindcă de pulpana domniei sale s-au agăţat oameni din vechile partide".¹⁷ Se reliefa astfel caracterul eterogen al grupării averescane.

La rândul său, deputatul Sărbescu arată că liderii partidului „în trei rânduri au fost la generalul Averescu, rugându-l să vină în capul Partidului Ţărănesc, dar li s-a refuzat cererea”.¹⁸

Propagandiştii ţărănişti au organizat numeroase acţiuni într-o serie de comune ale judeţului. Într-un raport al prefectului judeţului Buzău, Petre Zaharescu, adresat Ministerului de Interne se arată că institutorul Volănescu şi învăţătorul I. Ichim, agenţi electorali ţărănişti, au organizat la sfârşitul lunii aprilie 1920 mai multe întruniri în comuna Pătărlagele şi în urbea Mizil.¹⁹

Demn de subliniat este faptul că guvernării au luat măsuri ferme împotriva agitaţiei Partidului Ţărănesc. Autorităţile centrale le-au trimis prefectilor broşura intitulată „Contra propagandei ţărănişti”,²⁰ în care se indicau măsuri severe împotriva agenţilor şi propagandiştilor „ţărănişti”, împiedicarea activităţilor pe orice căi. Pe baza acestor indicaţii, autorităţile buzoiene au luat măsuri severe. La Mizil, de pildă, propagandiştii Partidului Ţărănesc au fost împiedicaţi să facă propagandă electorală. Cei bănuiaţi că au asemenea îndeletniciri erau bătuiţi de agenţii guvernamentali.²¹ Cu toate acestea, la sfârşitul lunii mai, pe şoseaua ce leagă Buzăul de Rîmnicu Sărat, 3 automobile în care se aflau agenţii electorali ţărănişti, şi socialişti „au răspândit manifeste şi broşuri incendiare”.²²

Celelalte partide ale fostului Bloc Parlamentar nu au depus liste electorale în judeţul de care ne ocupăm.

Partidul Conservator Democrat s-a prezentat în alegeri cu un manifest care avea la bază programul său politic aprobat cu prilejul Congresului său. În acest document sunt înscrise o serie de reforme ca: ziua de muncă de 8 ore, vot universal pentru femei, revizuirea Statutului băncii naţionale, impozit progresiv pe venit, reforma agrară.²³ Programul avea fără îndoială un profund caracter propagandistic. Răspândit în judeţul Buzău, el nu s-a bucurat de popularitate. Partidul pierdea din ce în ce mai mulţi aderenţi care se grăbeau să intre în alte organisme politice. De aceea, conducerea centrală a partidului a hotărât realizarea colaborării cu partidul de guvernământ care i-a asigurat 11 locuri în Parlament.²⁴ În judeţul Buzău, liderii locali Pompiliu Ioaniţescu, Constantin Iarca, Anton Filotti au depus liste separate.²⁵ Pentru Senat, ei au prezentat o listă comună cu dezidenţa liberală

¹⁷ Arh. St. Buzău, fond Pref. jud. Buzău, dos. 2/1920., f. 49.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Arh. St. Bucureşti, fond M.A.I., dos. 18/1920, f. 17.

²⁰ Ibidem, dos. 6/1920, f. 24.

²¹ Ibidem, dos. 61/1920, f. 17.

²² Ibidem, f. 8.

²³ Vezi Take Ionescu, *Programul Partidului Democrat*, Bucureşti, 1920, p. 6-10.

²⁴ M. Muşat, I. Ardeleanu, *Op. cit.*, p. 268-269.

²⁵ Arh. St. Bucureşti, fond M.A.I., dos. 18/1920, f. 4.

formată din Constantin Negoiescu, Constantin Tomulescu, colonel Alexandru Jecu.¹⁶

Activitatea „takiștilor” locali este însă foarte slabă, sunt consemnate câteva întruniri electorale în Buzău la mijlocul și sfârșitul lunii mai. Nu este mai puțin adevărat că, guvernării au împiedicat propaganda conservatorilor democrați. Acest lucru este reclamat de Pompiliu Ioanițescu într-o telegramă adresată primului-ministru în care se arată că „administrația județului Buzău se dedă la cele mai scandaloase presiuni pentru a combate lista noastră”.¹⁷

Partidul Conservator Progresist a afișat un manifest electoral care aproape identic cu cel din 1919, cu excepția faptului că acum era înscris în principiu apropierea în politica externă față de vechii aliați ai României: Anglia și Franța. Acest program răspândit și în județul Buzău, a rămas fără răsunet căci opinia publică buzoiană, și-a dat seama de caracterul său înșelător, demagogic.¹⁸ Partidul condus de Alexandru Marghiloman a desfășurat o activitate destul de slabă în județul Buzău, deși șeful conservatorilor progresiști era original de pe aceste meleaguri. Acest lucru se explică atât prin lipsa de fonduri necesare unei propagande active cât și prin disensiunile care existau în cadrul organizației locale. Astfel încă înainte de alegerile parlamentare din 1919 un grup format din Petre Zaharescu, Gogu Iliescu, C-tin Negoiescu, C-tin Tomulescu au părăsit organizațiile locale.¹⁹ Petre Zaharescu și Gogu Iliescu au trecut la averescani, iar C-tin Negoiescu și C-tin Tomulescu au intrat în organizația liberală buzoiană.²⁰

Partidul Național Liberal s-a prezentat în alegeri cu un manifest-program care înscrisa o serie de reforme cu caracter democratic ca: reforma agrară, financiară, libertăți democratice.²¹ Acest apel a fost răspândit în întreaga țară inclusiv în județul de care ne ocupăm. El s-a bucurat de un important răsunet, deși guvernul a luat măsuri împotriva răspândirii lui. Organizația liberală locală a adresat, la rândul ei, un apel intitulat: *Către alegătorii săteni*. În acest document erau preamărite în scop propagandistic reformele elaborate de liberali. Totodată erau condamnați socialiștii care sunt înștrăinați de legea strămoșească.²² Liberalii au încercat să se folosească de numele generalului Averescu pentru a-și reface baza electorală în vechiul regat și au încheiat un cartel electoral cu partidul de guvernământ în mai 1920 prin care acesta se obliga să asigure 5 locuri în Banat, 10 în Transilvania, 3 în Bucovina și 7 în Basarabia, în total 25 — nepunând contracandidați, Partidul Liberal.²³

¹⁶ *Ibidem*, f. 7

¹⁷ *Ibidem*, dos. 61/1920, f. 12.

¹⁸ „Steagul”, V, nr. 674, din 21 iunie 1920, p. 1.

¹⁹ „Ecolul Buzăului”, I, nr. 1, din 5 septembrie 1920, p. 2; nr. 2, din 12 septembrie, p. 1.

²⁰ Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 18/1920, f. 7.

²¹ Vezi *Manifestul program al Partidului Național Liberal*, București, 1920, p. 2 și urm.

²² „Liberalul” (Buzău), I, nr. 5, din 23 mai 1920, p. 1.

²³ „Patria”, II, nr. 112, din 27 mai 1920, p. 1

Conducătorii Partidului Poporului dându-și seama în preajma alegerilor că nu vor putea obține majoritatea absolută în parlament nu au respectat acest cartel electoral.³⁴

În județul Buzău, partizanii lui Ion I.C. Brătianu au desfășurat o activitate relativ intensă deoarece aici organizația lor era destul de puternică. La Mizil, de pildă, agenții liberali făceau o propagandă în folosul listelor partidului pe care îl reprezentau.³⁵ Propagandiștii liberali au folosit în timpul activității lor electorale autocamioanele serviciului tehnic județean.³⁶ Ei au organizat intense acțiuni în multe comune ca Pătirlagele și Merei.³⁷ Agenții liberali au trecut la intimidarea candidaților altor formațiuni politice antiguvernamentale. Ei au brutalizat, spre exemplu, pe socialistul Constantin Zaharescu care făcea propagandă electorală la Mizil, în ziua de 29 mai 1920.³⁸ Organizația buzoiană P.N.L. a desfășurat totodată o intensă campanie de presă. Ziarul local „Liberalul” a făcut o susținută propagandă dr. Constantin Angelescu fruntaș al formațiunii politice liberale, aflat în fruntea listei electorale din județul Buzău. Liderul liberal era socotit un „erou al ogrăzilor țărănești” un adevărat părinte pentru țărani.³⁹

Activitatea liberalilor buzoieni a fost împiedicată de multe ori de către guvern. În comunele Merei și Pătirlagele soldații au intervenit și au arestat câțiva partizani ai P.N.L.-ului.⁴⁰ Totodată trebuie să amintim că au existat o serie de disensiuni interne în cadrul organizației liberale locale. O parte din aderenți părăsesc partidul raliindu-se cu organizația „takistă” din județ. Deși grupul condus de C-tin Negoiescu, C-tin Tomulescu și Alexandru Jecu este puțin numeros el produce efecte negative micșorând încrederea alegătorilor în Partidul Liberal. Aceste consecințe creează dificultăți conducerii organizației locale și după alegeri ele fiind menționate de un ziar al vremii.⁴¹

Programul electoral al Partidului Socialist din România a fost publicat și răspândit în întreaga țară, inclusiv în zona pe care o cercetăm. Acest document prevedea printre altele: vot universal „pentru toți locuitorii fără deosebire de religie, neam sau sex, de la 18 ani în sus, suprimarea Senatului, funcționarii publici aleși să fie răspunzători pentru actele lor”, libertatea presei, a întrunirilor, libertății individuale, desființarea siguranței generale a Statului și a jandarmeriei, învățământ obligatoriu și gratuit până la 18 ani, desființarea armatei permanente și înlocuirea ei printr-o miliție națională, organizată pe baze democratice, legislație

³⁴ „Viitorul”, XIII, nr. 3628, din 23 aprilie 1920, p. 3.

³⁵ Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 6/1920, f. 14.

³⁶ Ibidem; vezi și Constantin G. Dumitrescu, *Materialele documentar privind viața orașului Buzău* (manuscris), vol. XIII, p. 38-40 (lucrarea se află depusă la filiala Buzău a Arhivelor Statului).

³⁷ Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 61/1920, f. 14-15.

³⁸ Arh. St. Buzău, fond pref. jud. Buzău, dos. 2/1920, f. 121.

³⁹ „Liberalul” (Buzău), I, nr. 5, din 23 mai 1920, p. 1.

⁴⁰ Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 18/1920, f. 20.

⁴¹ „Îndrumarea” (Buzău), I, nr. 30, din 30 octombrie 1920, p. 1 și nr. 5, din 4 noiembrie 1920, p. 2.

muncitorească; fixarea salariilor, recunoașterea sindicatelor, asigurări muncitorești, asistență socială, exproprierea totală a solului, despărțirea bisericii de stat. Pe plan extern manifestul cerea: desființarea diplomației secrete, relații prietenești cu toate popoarele, diferendele dintre state să fie reglementate pe cale de arbitraj.⁴²⁾ Documentul analizat avea un caracter democratic, înaintat pentru vremea aceea, dar desființarea siguranței statului și a jandarmeriei erau măsuri greșite în condițiile interne și internaționale tot mai complexe.

Socialiștii buzoieni au desfășurat o intensă activitate în cadrul alegerilor parlamentare din mai-iunie 1920. Încă de la 19 aprilie 1920, 80 de membri ai Partidului Socialist din județul Buzău s-au prezentat la Tribunalul din localitate pentru a susține candidaturile celor șase reprezentanți ai lor în frunte cu Nicolae Boiangiu, șeful organizației locale.⁴³⁾ În întreg județul, socialiștii au organizat numeroase întruniri. O astfel de acțiune s-a desfășurat în comuna Breaza la 5 mai 1920 unde au vorbit printre alții Nicolae Boiangiu, avocatul Ion Constantinescu, Manole Stanciu, care au condamnat politica promovată de guvernul averescan, chemând populația buzoiană la unitate și coeziune. La manifestație a participat și socialistul Petrescu din Galați.⁴⁴⁾ La 9 mai 1920, Ion Constantinescu și Dan Manole au mers pentru a face propagandă socialistă în comunele: Ulmeni și Sărînga, organizându-se cu acest prilej aici adunări electorale.⁴⁵⁾

În aceeași zi, socialistul Teodor Buta, originar din Transilvania, lucrător la Întreprinderea Saturn din Buzău făcea propagandă electorală la Ulmeni, Sărulești și Sărînga, arătând sătenilor că: „guvernul Averescu deși a făgăduit că va da pământ țăranilor nu va da pentru că s-a vândut boierilor“. El făcând parte din Partidul Socialist le promite că acesta le va da „cinci-șase pogoane de pământ fără bani“.⁴⁶⁾ Autoritățile polițienești l-au arestat imediat, acuzându-l că a făcut „instigații cu caracter bolșevic“.⁴⁷⁾ Socialiștii buzoieni organizează, de asemenea întruniri electorale la Mizil și Pătîrlagele, în toată luna mai.⁴⁸⁾

Candidații și propagandiștii socialiști au avut de înfruntat o serie de abuzuri ale autorităților guvernamentale. Astfel, frații Constantin și Grigore Zidărescu, în timp ce făceau propagandă electorală în comuna Breaza în ziua de 21 aprilie 1920 au fost arestați și deținuți la compania de jandarmi până a doua zi, când au fost trimiși la curtea marțială din Galați, dar din lipsă de probe au fost eliberați. Pentru eliberarea lor au acționat liderii socialiști buzoieni. La 23 aprilie 1920, Nicolae Boiangiu a expediat o telegramă primului ministru, prin care protestează împotriva acestui act.⁴⁹⁾ De asemenea, socialiștii buzoieni C.I. Tănase N. Bucea în timp ce

⁴²⁾ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România (1916-1921)*, București, Editura politică, 1966, p. 371-391, doc. nr. 156.

⁴³⁾ Arh. St. Buzău, fond Pref. jud. Buzău, dos. 2/1920, f. 82.

⁴⁴⁾ *Ibidem*, f. 97.

⁴⁵⁾ *Ibidem*, f. 111.

⁴⁶⁾ *Ibidem*, dos. 44/1920, f. 13; vezi și fond Poliția Buzău, dos. 8/1920, f. 2.

⁴⁷⁾ *Ibidem*.

⁴⁸⁾ Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 18/1920, f. 17.

⁴⁹⁾ *Ibidem*, dos. 61/1918, f. 5.

făceau propagandă electorală în comuna Pogoanele au fost arestați, fapt pentru care Nicolae Vemeșteanu, fruntaș socialist local, a trimis o telegramă de protest șefului guvernului.⁵⁰⁾ Documentele vremii consemnează totodată percheziții, arestări, maltratări, îndreptate împotriva militanților socialiști care făceau propagandă electorală în comunele Pătîrlagele, Nehoiu, Sărulești.⁵¹⁾

Partidul Poporului aflat la putere a lansat în ziua de 24 mai 1920 un manifest electoral în care se arăta: „Guvernul Averescu este singurul stăvilor împotriva semănătorilor de vânt, precum și forța organizatoare prin muncă, cinste, legalitate“. Această deviză era de fapt profesiunea de credință a generalului subscrisă în Programul Partidului Poporului. Evident că în final, documentul de care ne ocupăm cheamă alegătorii să voteze listele guvernului.⁵²⁾ El avea deci un caracter demagogic, propagandistic, pentru a atrage masele de alegători. Tot în acest scop, organizația buzoiană averescană a editat și răspândit „**Apelul către alegătorii BUZOIENI**“ publicat și în organul ei de presă, „Drapelul“. După ce glorifică eroii căzuți în războiul pentru întregirea neamului, documentul elogiază faptele de arme ale generalului Averescu socotit în mod apologetic un martir național.⁵³⁾ Documentele analizate au fost amplu popularizate de către guvern în zona de care ne ocupăm.

Inițial Partidul Poporului a încercat după cum am arătat să atragă P.N.L. de partea sa, oferindu-i 25 locuri în Parlament. Ulterior partizanii lui Alexandru Averescu au anulat acest cartel electoral dându-și seama că nu pot câștiga în celelalte circumscripții o majoritate confortabilă, care să le asigure preponderența în Corpurile Legiuitoare. Această soartă a avut și înțelegerea cu Partidul Conservator Democrat deoarece „takiștii“ dispuneau de o forță slabă. Nici colaborarea în alegeri cu gruparea evreiască condusă de Stern și Filderman nu s-a putut realiza deoarece ea avea un rol minor în ansamblul politic al țării și nu ar fi întărit forța de alegeri a organismului politic averescan. În noile împrejurări, primul ministru având în mână puterea executivă a hotărât ca partidul său să se prezinte în alegeri fără nici un cartel electoral.⁵⁴⁾

Partidul Poporului a întreprins în zona de care ne ocupăm o activitate propagandistică foarte intensă.

Astfel în comunele Sărînga și Gura Sărății, agenții averescani desfășoară o muncă susținută. Pentru o mai bună organizare a propagandei electorale, aici s-a constituit un comitet special în care erau atrași și înscrși numeroși țărani din aceste comune și din cele înconjurătoare simpatizanți ai Partidului Poporului. Noul comitet a organizat întruniri, a răspândit manifeste electorale.⁵⁵⁾

⁵⁰⁾ Ibidem.

⁵¹⁾ Arh. St. Buzău, fond Pref. jud. Buzău, dos. 44/1920, f. 125, 132.

⁵²⁾ „Îndreptarea“, III, nr. 114, din 24 mai 1920, p. 1.

⁵³⁾ „Drapelul“ (Buzău), II, nr. 24, din 15 mai 1920, p. 1.

⁵⁴⁾ N. Iorga, *Memorii*, vol. III, București, f. a., p. 17.

⁵⁵⁾ „Viitorul“, XIII, nr. 3628, din 23 aprilie 1920, p. 3.

⁵⁶⁾ Arh. St. Buzău, fond Pref. jud. Buzău, dos. 2/1920, f. 32.

O importantă activitate propagandistică au desfășurat și numeroși ofițeri admiratori ai generalului Averescu, deși ei, după cum este cunoscut, nu aveau dreptul prin constituție să facă acest lucru. De pildă, la Mizil exista un asemenea grup foarte activ având în frunte pe colonelul Flor.⁵⁷⁾

Partidul condus de generalul Averescu a desfășurat în majoritatea localităților acțiuni în sprijinul măririi popularității candidaților lor. Întruniri ale acestei formațiuni politice au avut loc la Lapoș, în ziua de 18 aprilie,⁵⁸ Pîrscov, Pătîrlagele, Pogoanele în toată luna mai.⁵⁹

Paralel cu acțiunile propagandistice s-au luat măsuri împotriva adversarilor politici, forțându-se victoria în alegeri. În acest scop erau folosiți reprezentanții administrației locale: „Prefectul județului — arată un document al vremii — cutreeră satele și amenință funcționarii spunându-le că dacă nu reușesc listele guvernamentale vor fi dați afară din slujbă”.⁶⁰ Pentru a împiedica pe unii alegători să voteze, autoritățile averescane locale nu le-au înmănat cărți de alegători.⁶¹ În unele circumscripții electorale au fost trecuți în liste cei care nu aveau drept de vot. În comuna Sarînga, spre exemplu, au fost înscrși în listele pentru Senat numeroși cetățeni care nu împliniseră vârsta de 40 de ani și prin urmare nu aveau acces la vot pentru acest corp legiuitor.⁶²

Autoritățile guvernamentale au făcut numeroase abuzuri în timpul desfășurării alegerilor. Lui C. Zidărescu, unul din candidați socialiști, i-a fost interzisă intrarea în sala de vot sub motivul că este socialist, fiind lovit și alungat de o bandă de bătăuși și agenți ai guvernului. Împotriva acestui act, un grup de socialiști locali au adresat conducătorului guvernului o telegramă de protest în care se arăta: „Protestăm contra acestor măsuri ilegale și excepționale care nu pot fi puse la cale decât din ordinul guvernului pe care îl facem răspunzător”.⁶³

Abuzuri asemănătoare au întreprins averescanii și împotriva altor candidați de opoziție. Din aceste motive, Pompiliu Ioanițescu, fruntaș al conservatorilor „takiști” locali, preciza într-o telegramă de protest adresată președintelui Consiliului de Miniștri că reprezentanții autorităților locale guvernamentale „fac cele mai scandaloase presiuni pentru a combate lista noastră și celelalte liste ale opoziției”.⁶⁴ De fapt, fenomene asemănătoare se întâlnesc și în alte județe, practic în toate colțurile țării ca: Rîmnicu Vîlcea, Craiova, Galați, Brăila, București, etc.⁶⁵⁾

⁵⁷ Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 61/1920, f. 17.

⁵⁸ „Drapelul”, II, nr. 21, din 22 aprilie 1920, p. 1.

⁵⁹ *Ibidem*, nr. 24, din 15 mai, p. 1.

⁶⁰ Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 61/1920, f. 12.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² Arh. St. Buzău, fond Tribunalul din Buzău, Electorale, dos. 5/1920, f. 5.

⁶³ Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 61/1918, f. 10.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 12.

⁶⁵ N. Iorga, *Op. cit.*, p. 18-20; „Viitorul”, XIII, nr. 3644, din 15 mai 1920, p. 3.

Rezultatele alegerilor parlamentare din mai-iunie 1920 în fostul județ Buzău

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Partidul Poporului	Partidul Național Liberal	Partidul Țărănesc	Partidul Conservator Democrat	Partidul Conservator Progresist	Partidul Socialist
4 mandate	1 mandat	1 mandat	—	—	—
SENAT					
3 mandate	—	—	—	—	—

În județul Buzău, alegerile parlamentare din 1920 au marcat victoria Partidului Poporului aflat la guvern care a obținut 66,6% din mandate în Adunarea Deputaților.⁶⁶ Acest succes este rezultatul măsurilor luate de guvern care au influențat desfășurarea alegerilor. În același timp nu putem trece cu vederea faptul că partidul condus de generalul Averescu avea o popularitate destul de mare în județul de care ne ocupăm. La Senat au câștigat ambii candidați averescani.

Liberalii care aveau o organizație în județul Buzău relativ puternică nu au reușit să obțină decât un mandat în Parlament prin dr. Constantin Angelescu, care avea întinse moșii în zona de care ne ocupăm și se bucură de popularitate aici. Eșecul Partidului Național Liberal în această parte a țării se explică atât prin ingerințele guvernanților, care după cum am mai arătat au influențat buna desfășurare a alegerilor, cât mai ales prin criza în care se afla. Această organizație politică era în refacere și restructurare.

Totodată nu putem să pierdem din vedere disensiunile care existau în sânul organizației locale buzoiene, care nu a obținut decât 16,67% din voturi.⁶⁷

Partidul Țărănesc, care acum își consolida organizația sa în județul Buzău nu a putut obține aici decât un loc în Adunarea Deputaților și un procent de 16,68% din voturi, iar în Senat nici un loc.⁶⁸ Acest lucru se explică atât prin influența exercitată de guvern, ci mai cu seamă prin contradicțiile ce se manifestau în organizația locală țărănistă unde în preajma alegerilor s-a constituit o dizidență numită „armonia socială”.⁶⁹

Partidul Socialist, deși a desfășurat o activitate propagandistică intensă, totuși nu a putut trimite din aceste meleaguri nici un deputat. Partidul nu a obținut decât 3,60% din voturi.⁷⁰ Eșecul socialiștilor buzoieni se datorește măsurilor luate

* Calculat după Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 18/1920, f. 4; 24-25. „Monitorul Oficial”, nr. 44, din 20 mai 1920; Marcel Ivan, *Evoluția partidelor noastre politice în cifre și grafice 1919-1932*, Sibiu, f.a., tabloul II.

⁶⁶ M. Ivan, *Op. cit.*, Tabloul II.

⁶⁷ *Ibidem*; Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 18/1920, f. 4.

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 18/1920, f. 44.

⁷⁰ *Ibidem*; M. Ivan, *Op. cit.*, Tabloul II.

de guvern împotriva lor. În același timp nu putem să uităm că organizațiile locale averescane, liberale și țărăniști făceau o concurență mare secției locale a Partidului Socialist. Județul Buzău, fiind un județ preponderent agrar, cu o industrie slab dezvoltată, socialiștii nu aveau aici o bază electorală puternică. Țărănimea, căreia i se promitea pământ, gravita acum spre averescani, țărăniști și liberali. Datorită faptului că milita pentru desființarea Senatului, organizația buzoiană a Partidului Socialist nu a depus liste în alegerile pentru acest corp legiuitor.⁷¹⁾

Alegerile parlamentare din mai-iunie 1920 desfășurate în județul Buzău au confirmat diminuarea forței organizației locale a Partidului Conservator Democrat și mai ales a Partidului Conservator-Progresist.

Organizația locală a conservatorilor democrați a obținut 6,48% din voturi dar nici un mandat în Corpurile Legiuitoare.⁷²⁾

Acest lucru s-a datorat procesului de destrămare a secției buzoiene a conservatorilor „takiști”. Acest proces era destul de lent, datorită existenței unui nucleu relativ puternic cu încă o oarecare popularitate în rândurile populației, format din avocații Pompiliu Ioanițescu, Anton Filotti, Constantin Iarca, farmacistul Sava Gerota etc.

La rândul ei, secția locală a Partidului Conservator Progresist a obținut rezultate modeste, adică 1,40% din voturi și în consecință nici un loc în Parlament. Ea se dezintegra vizibil într-un ritm mai rapid decât aceea a conservatorilor „takiști”. Dându-și seama că formațiunea politică condusă de Alexandru Marghiloman nu le mai poate satisface pretențiile lor de guvernare, datorită marilor slăbiciuni interne, numeroși membri ai organizației locale marghilomaniste se grăbesc să intre în alte partide politice, la averescani sau liberali. Organizația buzoiană a Partidului Conservator Progresist se menține numai grație personalității lui Alexandru Marghiloman originar din județul Buzău (comuna Fundeni-Zămești) unde era posesorul a numeroase moșii.⁷⁴ iar în orașul Buzău deținea celebra vilă Albatros și o cunoscută herghelie de cai cu celebrul parc înconjurător.

Eșecul conservatorilor, atât a celor democrați și mai ales a partizanilor lui Alexandru Marghiloman se justifică în special prin restrângerea din ce în ce mai mult a bazei lor sociale și în consecință a celei electorale, ca urmare a reformelor înfăptuite după război. În același timp, trebuie să subliniem că deși au făcut unele concesii, mai ales „takiștii”, partidele conservatoare nu și-au adoptat programul la noile condiții, iar revendicările democratice înscrise sub presiunea transformărilor petrecute după război aveau un caracter pur formal.

⁷¹ Arh. St. București, fond M.A.I., dos. 18/1920, f. 4.

⁷² Ibidem; M. Ivan, *Op. cit.*, tabloul II.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ Vezi pe larg Constantin Gh. Dumitrescu, *Op. cit.*, (manuscris), vol. XVII B (capitolul referitor la familia Marghiloman), Dumitru Șandru, *Considerații privitoare la structura proprietății financiare rurale în fostul județ Buzău în secolul al XX-lea*, în „Mousaios”, vol. II, Buzău, 1978, p. 95.

În concluzie putem spune că alegerile parlamentare din mai-iunie 1920 s-au desfășurat în județul Buzău sub semnul atotputerniciei Partidului Poporului, care a influențat în mod decisiv rezultatele lor.

Alegerile amintite au conturat, în același timp, forțele politice care se vor confrunta atât pe plan național cât și local în întreaga perioadă interbelică, pe de o parte afirmarea noilor partide burgheze (Partidul Țărănesc și Partidul Poporului), iar pe de altă parte destrămarea și chiar degringolada grupărilor politice conservatoare, surprinse de transformările înnoitoare postbelice. De cealaltă parte a spectrului politic și în județul Buzău, ca de altfel în întreaga țară, se remarcă dezvoltarea unui important curent de stânga reprezentat în primul rând de Partidul Socialist.

---

¹¹ Pe plan național Partidul Poporului a obținut 206 mandate, Partidul Țărănesc 25, Partidul Socialist 19, Partidul Conservator Democrat 17, Partidul Național Liberal 16 (Cf. Ioan Scuru, *Op. cit.*, în loc. cit., p. 262).